

Oponentský posudek:

Hodnocená bakalářská práce: Marek Točoň: *Proměna rodiny v rozvíjející se sociální politice v 19. století*, rkp 40 stran

Univerzita, fakulta, institut: Katedra kulturních a náboženských studií, PdF UHK

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Oponent práce Lukáš de la Vega Nosek, Ph.D.

Hodnocení vedoucího práce:

Originálnost a vhodnost tématu: **C**

Myšlenkové zpracování, invence: **B**

Metoda práce: **C**

Formální zpracování práce: **A**

Stylistické a gramatické zpracování práce: **A**

Návrh na výsledné hodnocení:

Otázka k obhajobě: *S Vaší prací jsem veskrze spokojen, má jistě své chyby, ale bakalářskou práci jste zvládl! Přesto se musím zeptat, jak se dále proměnilo pojetí rodiny ve 20. a 21. století? jaké jsou největší výzvy implicitně přítomné v těchto proměnách?*

Podrobně:

I) Originálnost a vhodnost tématu (navržené hodnocení C)

Téma předkládané bakalářské práce je vysoce zajímavé, ale příliš obecné. Nadhazuje téma vhodné pro habilitační práci, a to z celé řady perspektiv. Z názvu není jasné, jakým způsobem se autor k tématu přiblíží.

Jistě bude především záležet na zpracování a obsahu práce, ale samotným tématem mne bakalářská práce příliš neoslovila, spíše zmátla. Na bakalářskou práci je zkrátka téma příliš veliké.

II) Myšlenkové zpracování, invence (navržené hodnocení B)

Aspirant svou práci uvedl velmi osobní předmluvou (nestránkováno, dle pdf souboru, s. 7) – která se sice do bakalářské práce moc nehodí, ale obsahem příliš neruší. Kromě úvodu (s. 9-11), kde zmiňuje několik pohledů a pokusů o definici rodiny, a závěru (s. 37-38), kde dává počet ze všech svých dílčích závěrů, rozložil svou práci do tří klíčových kapitol.

V první kapitole se zabývá proměnou rodiny v období do 19. století (*1. Proměny rodiny v období do 19. století*, s. 12-20). Jde o zrychlený přehled začínající pravěkem a končící cca 1. světovou válkou. Na bakalářskou práci široké rozkročení. Nicméně kapitola je psána čtivě, výklad má spád, je psána věcně, nezabývá se nedůležitými detaily. Škoda, že zde autor neutrousil – kromě pozn. č. 8 a věty na s. 14 - pár slov o patriarchátu a matriarchátu. Zajímavé myšlenky předkládá Milan Machovec a jeho *Filosofie tváří v tvář zániku* (Akropolis 2005), případně *Indoevropané v pravlasti* (Akropolis 2005), kde propojuje Indoevropany s matriarchátem, ekologií, apod. Informace v první kapitole plní účel bakalářské práce. A přes několik zaváhání je kapitola velmi dobrá.

V druhé kapitole se aspirant zabývá sociální politikou (*2. Sociální politika*, s. 21-29). To je pro mne prozatím nesmyslná kapitola, protože příliš široce nazvána. Hned v prvních odstavcích, však autor jasně deklaruje, že mu jde o deskripci situace v průběhu 19. století. Škoda, že to autor nevytkl do názvu druhé kapitoly. Škoda také, že ne úplně jasně vysvětlil, proč se v této kapitole zabývá školstvím, zdravotním systémem, ochranou pracujících, a proč opomenul jiná hlediska. V páté podkapitole (2.5) se pak zabývá dopady sociální politiky 19. století na rodinu. Kapitola je psána čtivě, a velmi zkušeně, ale obsahově nijak hluboce. Oproti kapitole předchozí jsem

očekával hlubší zapojení analýzy sociální politiky 19. století na rodinu, protože dle jeho tezí jde o klíčové období. Bohužel se autor spokojí s několika odstavci a jednou stránkou. Což je málo, i přesto, že upozorňuje, že jde jen o sondu.

V kapitole třetí se autor zabývá antropologickým pojetím rodiny (3. *Děti, rodiče, antropologické pojetí rodiny*, s. 30-36). Zřejmě tedy má jít o klíčovou kapitolu. Autor zde v první řadě hovoří o 19. století jako období zrodu „sweet home“, poté mluví o dětech, následně o postavení ženy ve společnosti a její roli v rodině (viz 3.3). Ne, že by to nebylo zajímavé, ale proč se o tom autor nezmínil v názvu? Podobně to je s další podkapitolou o mužích (viz 3.4). V páté podkapitole (viz 3.5) je čtenář konfrontován s antropologickým pojetím rodiny. To implicitně znamená, že role ženy, muže, dětí, nejsou antropologickým hlediskem? V této závěrečné antropologické podkapitole pouze aplikuje některé závěry antropologů na proměny rodiny v 19. století. Obsahem není kapitola nijak zásadní, je spíše koláží názorů některých antropologů. Opětovně se autor této důležité kapitole věnuje jen na pár odstavcích, resp. na dvou stránkách.

Struktura této bakalářské práce není jasná. Historický kontext (viz 1. kapitola) je adekvátní, ale vůbec nerozumím, proč autor 2. kapitolu věnuje sociální politice. To je téma tak široké, že měl do názvu kapitoly vložit upřesnění „v 19. století“. V názvu třetí kapitoly zase marně hledám další antropologické prvky rodiny vedle dětí a rodičů (formy rodiny, propojení s tématem industrializace, formy manželství, postavení ženy a muže, sexualita, věkové rozdíly,...).

Vedle těchto nejasností, i ty obsahové (a jeden klad). Za všechny zmíním jen následující:

s. 11: „Zároveň je nutné poznamenat, že se v naší práci zaměřujeme především na evropskou kulturu. Toto zaměření je důležité, protože každá kultura má své specifické rysy a odlišnosti vývoje rodiny.“ – pokud má každá kultura své rysy a odlišnosti, proč je tedy zaměření jen na Evropu důležité?

s. 12: „Vždy musíme mít na paměti, že rodina jako sociální instituce nemůže být považována za izolovaný celek, musíme jí chápat jako dynamicky se rozvíjející komplex, na který působí různé tlaky v ekonomické, kulturní, politické a historické rovině.“ – skvělé!

s. 15: „Důležitým, historicky nejvýznamnějším přínosem křesťanství v oblasti vztahů mezi manželi je však zdůraznění lásky.“ – to by mne zajímalo jak? Autor se odkazuje na Možného, ale já s tím nesouhlasím. Láska byla hodně upozaděna mnoho století. Jistě psali se o ní – jakožto o kardinální ctnosti – etické a dogmatické traktáty, ale láska v rodině rozhodně tematizována nebyla. Manželství ještě v 1. polovině 20. století v katolické církvi byla definována plazením dětí, nikoliv láskou.

s. 16: „Za významný bod, který citelně odstartoval sekularizaci společnosti je označováno období Velké francouzské revoluce.“ – VFR byla důsledkem řady příčin, nikoliv startem sekularizace

s. 16: „Postupné převádění z náboženského vlivu do civilního vedlo k tomu, že na manželství bylo nahlíženo jako na smlouvu mezi dvěma lidmi a nikoliv za sakrament.“ – co znamená slovo sakrament?

s. 18: „V této analýze využijeme zjednodušeného rozdělení rodiny na tradiční (sudánskou) a moderní (eskymáckou, nukleární) rodinu.“ – zde bylo třeba vysvětlit; pojem tradiční a nukleární by čtenář slyšet mohl, ale sudánská, notabene eskymácká rodina jsou opravdu neobvyklé pojmy, pro neodborníky v antropologii příbuzenectví. Stačilo se zaštitit Lewis Henry Morganem a jeho šesti typy příbuzeneckých vztahů (viz *Systems of Consanguinity and Affinity of the Human Family*, 1871). Ovšem dát rovnítko mezi eskymáckou podobou rodinu a nukleární je dle mého soudu chyba.

s. 23: „Můžeme zmínit onen slavný a často citovaný výrok Marie Terezie z roku 1770 „die Schule ist und bleibt allerzeit ein Politicum“ (myslela na vytvoření podmínek pro převzetí veškerého školství pod kontrolu státu – víceméně jen pozměnila původně formulovanou zásadu „vše pro víru“ na „vše pro stát“).“ - zde bych sečkal s tak přímým odsouzením, formuloval bych ho jemněji

s. 34: „Díky průmyslové revoluci došlo ke změně příbuzenského systému, přechodu ze sudánského typu rodiny, který je typický pro preindustriální období, na eskymácký typ, který je

charakteristický pro společnosti moderní.“ – opětovně nevím, zdali bych dal identifikátor mezi eskymáckým typem a moderním (nota bene nukleární). Nemyslel Morgan toto dělení na základě termínů, kdy si spíše všiml, že termíny pro příbuzné v přímé linii mají jiná slova než pro linie vedlejší?

Souhrnně: myšlenkově je práce ucelená, s poměrně dobrou strukturou. Trochu ji ubližuje nižádná hloubka a metodologie interpretace sekundární literatury. Obsahem práce neříká nic nového, ani nijak nově. Každopádně oceňuji autora a z myšlenkového úhlu pohledu vřele práci doporučuji k obhajobě.

III) Metoda práce (navržené hodnocení C)

Metodologicky je práce představena dobře, adekvátně předložena, stanovena výzkumná otázka. Dokonce autor překládá i svou tezi. To vše je skvělé na bakalářskou práci. Škoda, že k mapování proměny rodiny v 19. století nepřistoupil inovativnější metodou: např. sémantickou analýzou proslavů, textů..., skrze soudobou metodologii gender studies, skrze kritiku maskulinních dějin, skrze feministickou metodologii, apod...

Buď jak buď k metodě a cíli hovoří autor doslovně v následující citaci:

s. 10: „*Současná doba přináší klesající soudržnost nukleární rodiny a zvyšující se počty rozvodů. Mým cílem je lépe porozumět tomu, jak a kdy došlo k narušení původních rodinných vazeb a jaké události k tomu mohly vést. Má motivace pramení z touhy po poznání a hlubším pochopení této problematiky. Domnívám se, že jeden z bodů zlomu může představovat právě 19. století, které souvisí s výraznými společenskými změnami. V této době dochází k rozvoji sociální politiky, která ovlivňuje rodinu jako základní společenskou jednotku. Cílem mé bakalářské práce je poukázat na to, jak se rodina v důsledku společenských změn a sociální politiky měnila a jaké to mělo důsledky na její fungování...Pokusíme se zachytit transformaci rodiny v kontextu průmyslové revoluce....Bakalářská práce je postavena na analýze problematiky rodiny na základě sekundární literatury.*“ Povšimněme si klíčové teze: *Domnívám se, že jeden z bodů zlomu může představovat právě 19. století, které souvisí s výraznými společenskými změnami. V této době dochází k rozvoji sociální politiky, která ovlivňuje rodinu jako základní společenskou jednotku.* To je skvělé, škoda, že právě tato pointa se trochu z výkladu vytratila a unylost výkladu převážil.

Souhrnně: metodologicky je práce dobrá, ukotvená. Mohlo by jít o revolučnější myšlenky, ale jejich absenci nelze vyčítat.

IV) Formální zpracování práce (navržené hodnocení A)

Z formálních hledisek je práce naprosto v pořádku, jen několik detailů.

Pro celou práci platí, že v pozn. pod čarou je nejasné, kdy jde o citaci, kdy o parafrázi, či jen letný odkaz. Často sem autor také dává delší vysvětlení odborných termínů. Což není na škodu, ale mohlo jít o kratší parafráze slovníkových vysvětlení.

Ojedinele chybná pozn. pod čarou je u termínu *neomalthuziánský vliv*, kde autor předává sáhodlouhý odstavec o Malthuziánství s odkazem na „Malthuziánství. 2014. Zdroj: Sociologická encyklopedie [online] [cit. 19.6.2023]...“ To je chybné, či spíše nepřesné. Proč zamlčel autora hesla? Mělo být „Václav Stupka, „Malthuziánství...“ a dále to samé.

Z formálních hledisek je tedy práce poměrně nadprůměrná a bez větších chyb.

V) Stylistické a gramatické zpracování práce (navržené hodnocení A)

Podobně hodnotím bakalářskou práci z hlediska stylistiky a gramatiky. Je nadprůměrná. Vzhledem ke způsobu psaní odborných textů denními studenty je tato práce dokonce vysoce nadprůměrná! Autor píše čtivě, vesměs v krátkých holých větách. Jeho výklad není zatížen přílišným počtem odborných výrazů a termínů, neužívá složité větné konstrukce. Text je opravdu dobře čitelný. Škoda, že obsahem nepřekročil průměr.

Souhrnné hodnocení:

Předkládaná bakalářská práce je po obsahově i formální stránce hodna obhajoby. Formální stránka práce je téměř bez chyb. Trochu plytkosti nalézáme v obsahu práce, která téma nezpracovává nově, ale zažitě a *staromódně*. Obsahově také předkládá dávno známé informace a konotace. Přesto jsem s prací spokojen, protože předkládá jasnou tezi, a předává to skvělou formou! To mi je sympatické. Škoda jen, že k této tezi nepřizpůsobil název práce, názvy kapitol a neměl větší vypravěčský *drive na branku*.
Buď jak buď vřele práci doporučuji k obhajobě.

V Uhlířských Janovicích
Dne 9. 8. 2023

Lukáš de la Vega Nosek